

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XXIV. Pelagio dicto a Serotino Presbytero.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

CAPUT XXIV.

Pelagio dicto^a Serotino Presbytero.

Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici crucis Dominicæ, ac blasphemii nominis Christiani, castrum quoddam, in quo morabaris, graviter invasissent, exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quàm laicis contra eos & invicem confisgentibus, hinc inde occisi quamplurimi extiterunt. Unde cum eo, quod aliquos percussisti, irregularitatem meruis incurrisse, nobis humiliter supplicasti, ut quid agere debeas, tibi scribere dignaremur: quocirca disc, t. m. quatenus si de interfectoine cujusquam in illo confictu tua conscientia te remordet, à ministerio altaris abstineas reverenter, cum sit consultus in hujusmodi dubio abstinere, quàm temerè celebrare,

NOTÆ.

^a **S**erotino) Ita legitur in quinta compilatione Honorii III. sub hoc tit. cap. final. ex qua textum hunc transcribo.

COMMENTARIUM.

EX hoc textu sequens communiter deducitur assertio: Clericus pugnando in bello, etiam contra inimicos fidei, si quemquam percusserit, irregularis manet. Quam conclusionem probant textus omnes in quibus prohibetur clericis in bello dimicare, militiaque nomen dare, cap. clericorum cap. de his, cap. eos qui, 20. qu. 3. cap. clericus, cap. quicumque, c. ex multa, de voto, c. porro 1643. c. quisquis 17 qu. 4. c. in audientia de sent. excom. can. 83. Apostol. Concil. Chalcedon. can. 7. ibi: Eos qui semel in Clero cooperati sunt, & monasticam vitam expeperunt, statim nec ad militiam, nec ad secularem dignitatem venire, aut hoc audentes, nec penitentiam agentes, ut ad id revertantur, quod propter Deum prius elegerant, anathematizari. Heraldus in suis Capit. can. 50. ibi: Vi presbyteri & diaconi si in bello cum armis processerint, ita deponantur, nec laicam communionem habeant. Concil. Andegav. 4. celebratum anno 453. can. 5. ibi: Si qui clericorum iradendis, vel capiendis civitatibus fuerint interfuisse detecti, non solum à communione habeantur alieni, sed ne convivorum quidem admittantur esse participes. Turon. 1. can. 5. Si quis clericus relicto officii sui ordine laicam voluerit agere vitam, vel se militiæ tradiderit, excommunicationis pena feriatur. Toletan. 4. can. 44. Toletan. anno 1473. celebratum temporibus Sixti IV. can. 15. Matif. c. 3. Concil. Francicum, seu Germanicum celebratum sub sancto Bonifacio Moguntino, ibi: Servos Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum, vel hostem pergere prohibebimus omnino. Mogunt. 1. sub Leone III. can. 17. ibi: Nos qui relinquimus seculum, id omnibus modis observare volumus, ut arma spiritualia habeamus, secularia dimittamus. Meldense sub Sergio II. anno 845. Quicumque ex Clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant. Concil. Sueslionense can. 3. Abbates legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines eorum transmittant. Meldense tempore Arnulphi Regis anno 890. can. 3. Triburienf. can. 27. Andegavense celebratum anno 1060. Præfide Stephano Cardinali Legato Nicolai II. can. 7. Quicumque clericorum deinceps in armis militaribus militaverint, & beneficium, & consortium clericorum amittant. Sanctus Innoc. I. epist. ad S. Vitricum,

cap. 2. D. Gregorius lib. 7. epist. 1. Zacharias Papa epist. 3. ad Francos, Hadrianus I. epist. ad Carolum Magnum, quæ est 77. in collectione Gretheferi. Nicolaus I. in epist. ad Michælem Imperat. Joan. VIII. epist. ad Angelbergam Imperatricem, D. Thomas 2. 2. quæst. 4. art. 2. extravag. 1. de majorit. & obed. Firmant plures sancti Patres, quorum verba & facta refert Theoph. Raynaud. tom. 17. in tr. de religioso loricato, apod. 3. & 4. Illustrant Chopinus lib. 3. de sac. pol. tit. 2. num. 3. Landtmeter. lib. 2. de veteri clerico, cap. 25. Dartis ad 25. quæst. 1. de bello, cap. 4. Montaynus in tract. de armis cleric. Covart. in Clement si furiosus, part. 2. §. 3. num. 2. Gutierrez. lib. 2. 99. canonic. cap. 6. Petrus Gregor. lib. 3. de repub. cap. 3. num. 23. & lib. 31. syntag. cap. 22. num. 4. Petrus Bellinus de re milit. tit. 8. num. 3. Tambur. de jure Abbat. tom. 3. disp. 12. quæst. 5. Avila de censur. part. 7. disp. 6. sect. 3. dub. 2. Suarez eod. tr. disp. 47. sect. 6. num. 9. Molina de justit. tract. 2. disp. III. conclus. 2. Barbosa lib. 3. juris Eccles. cap. 4. Roussellius lib. 7. histor. Pontif. juris d. cap. 6. num. 5. Diana part. 10. tract. 2. per totum. Gibalinus de irregul. cap. 4. difficult. 4. fusè & doctè Theophilus Raynaudus dict. tom. 17. de religioso loricato. Grotius lib. 1. de jure belli, cap. 5. Efpenceus lib. 2. digress. cap. 5. Accuna in principio 21. dist. Amaya in l. 31. Cod. de Decur. Balsamon in can. 43. S. Basil. Suarez de charitate disp. 13. sect. 3. Burgenfis cent. 1. observ. 19.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: clericos ac religiosos licitè in bello defensivo, iusto, & necessario dimicare posse, constat; siquidem bellum defensivum supponit inferri vim, quam quilibet repellere valet, servato moderamine inculpatae tutelæ, ut probavi supra in cap. 2. & in cap. significasti 18. & late firmant Robertus Arborientis tom. 2. de utroque gladio, theorem. 9. pag. 278. quo casu etiam clericos cogit ad vigilias faciendas in muris, probavi in cap. 2. de immunit. Eccles. Et licet juxta sacros canones Ecclesia non possit incastellari, id est converti in propugnaculum, vel arcem contra hostes, cap. sanctorum 10. quæst. 2. ut communiter docetur in cap. cum Ecclesia, de immunit. eccles. tamen in bello defensivo fas esse Ecclesiâ uti pro arce docuerunt Suarez tom. 2. de relig. lib. 3. cap. 4. num. 17. Layman. lib. 4. summa, cap. 7. tract. 10. n. 8. & ita clericos licitè, & impune posse in bello defensivo pugnare, probant Andreas Gaillus lib. 1. de pace, cap. 8. num. 23. Azor. tom. 3. instit. lib. 2. cap. 16. quæst. 8. Molanus lib. de jurament. tyranni, cap. 9. Cælius Mancinus lib. 6. de juribus Princip. cap. 11. & variis exemplis sanctorum vitorum probat

2.
Impugnatur
traditio
assertio

bat Theophilus *dict. tract. de relig. loricato, pag. 216. cum seq.* Sed in presenti casu agebatur de bello defensivo contra inimicos Ecclesie, qui invaserunt castrum, in quo morabatur Serotinus presbyter. Igitur potuit Ipse licite, & impunè se defendere: & si in tali bello aliquos percussisset, non idè peccavit, & per consequens nullam irregularitatem contraxit. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam in bello aggressivo plerisque in regionibus ecclesiasticis, pioque viros operam dedisse legimus apud Gregor. Turon. *lib. 4. histor. apud Aymonium lib. 5. cap. 40. & 41. Godefridum monachum anno 1167. & 1237. Rodericum Toler. lib. 8. cap. 3. 9. & 10. Gomezium lib. 4. de gestis Francisci Ximeni*: ex quibus varia exempla referunt Diana *dict. part. 10. tract. 2. resol. 4. Castillo de tertius tom. 7. cap. 9. num. 95. Theoph. Raynaud. ubi supra, apud. 7.* Igitur quia generaliter, & indistinctè prohibitum non est clericis, & Ecclesiarum Prælatibus bellis adesse, ac contra hostes, præcipuè Saracenos, ac hæreticos pugnare.

3. Quæ dubitandi ratione ita fulticitate non obstante, vera est præfens assertio: pro cuius expositione omittis his, quæ de bello adduxi *incap. sicut 29. de li. diff. jurejur.* sciendum est, bellum aliud esse aggressivum, aliud defensivum: bellum aggressivum seu offensivum vocatur illud quo alius impetitur; defensivum autem quo quis se ab impetente tuetur, vim vi repellens; & ita hæc insurrectio ad tutelam, & defensionem, non ad aggressionem pertinet. Item bellum aliud est iustum, aliud iniustum. Iustum est quod à legitima potestate, & iusto titulo, necessitate quadam suscipitur; iniustum verò, quod deficientibus his conditionibus geritur: de qua iustitia in bello necessaria latè egerunt Victorius *relect. 6. Molina de iustit. tract. 2. disput. 98. Ayala, Alberic. Gentil, & Hugo Grotius de jure belli.*

4. Deinde sciendum est, in bello considerari varia opera: primò actionem ipsam bellandi, quæ clericis omninò prohibetur: secundò functiones alias, quæ per clericos, & religiosas personas obiri possunt, veluti comitari exercitum ad causas militares de jure tractandas, ad annonam ministrandam, sumptusque bellicos suppeditandos, necnon ad consilium circa bellica negotia pro Ecclesie utilitate præbendum: quod facillè probatur *ex ca. ex multa, de voto, cap. quod hortatu 13. quest. 8.* Item comitari possunt exercitum ad Missarum solennia celebranda, & sacramenta ministranda. Concilium Francicum celebratum sub Carolo Magno Principe, præfente sancto Bonifacio anno 742. Undè cum veterum essent servi Dei adfarent exercitui, excipiuntur illi tantùm, qui propter divinum ministerium, & sanctorum patrocinia ad hoc electi sunt. Facit Decretum Caroli Magni apud Aventinum *lib. 1. annal. Bojorum.* ibi: *Nemo sacris initiatus, divinisque ministeriis mancipatus arma omninò ferat: aut in bellum, aut in hostem pergat: unus, aut ad summum duo Episcopi delecti suffragio, cum suis sacerdotibus Principem comitentur ad bella sacrificandi, comprecandique causâ.* Eriam possunt exercitui adesse ad gestandas reliquias Sanctorum, inter quas solenne erat Francis gestare cappam B. Martini. W. alfridus Strabo *de rebus Eccles. cap. ult.* ibi: *Dicti sunt primitus Capellani à cappa B. Martini, quam Reges Francorum ob adiutorium victoria in præliis solebant secum habere: quam ferentes, & custodiens cum cæteris Sanctorum reliquiis, clerici Capel-*

lani ceperunt vocari. Monachus Sangallensis *lib. 1. de vita Caroli Magni, cap. 4. ibi: Capella nomine Francorum Reges propter cappam sancti Martini, quam secum ob sui tuitionem, & hostium oppressionè jugiter ad bella portabant, sancta sua appellare solebant.* Item possunt Crucem præferre, quem morem variis exemplis illustrat Grethserus *lib. 1. de cruce, cap. 90. Mariana lib. 1. histor. Hispanie e. 24. Theophil. Raynaud. de religio loricato, pag. 21. qui idem probat de prælatione sacre lanceæ.* Item Clericis, & Religiosis licet assistere bello aggressivo absque pugna. Unde innumeris Episcopi accepta Crucem militiæ nomina dederunt in varias expeditiones cruciadas adversus Saracenos, & hæreticos, ut illustrat Grethserus *tom. 1. de Cruce, & lib. 2. in apolog. pro expeditionibus cruciatis, cap. 7.* Nec ita assistentes, hortantelque milites ad strenuè pugnandum, absque specifica sanguinis intentione, ut fecerunt D. Gregor. *epist. 21. & 22. sanctus Leo IX. cap. omni timore, 23. quest. 4.* ullam irregularitatem contrahere constat *ex cap. Maximianus, 23. quest. 3. & probant S. Thomas 2. 2. qu. 40. art. 2. Suarez de censur. disput. 47. sect. 6. num. 8. Molina tract. 2. de iustit. disput. 108. Valentia 2. 2. disput. 3. quest. 16. punct. 4. Gutierrez lib. 2. canon. cap. 6. num. 52. Navarrus in manuali cap. 27. n. 215. Covarr. in Clement. si furiosus, part. 2. §. 3. num. 2.* Nec contrarium docet Innocentius *in c. quod in dubiis, de penis,* dum ait enormiter peccare, ac deponendum esse clericum, qui alios incitat ad pugnam; id enim intelligendum est de incitatione ad pugnam injustam, vel cum sanguinis specifica intentione, aut etiam determinatione a nius singularis personæ hostilis, quæ confodienda, aut mutanda designetur, ut docent Suarez *dict. disput. 47. sect. 6. num. 8. Lorca disput. 5. de charitate, num. 22.* talis enim adhortatio ad unum aliquem determinatè occidendum, vel mutilandum inducit irregularitatem, quod non facit confusa adhortatio ad strenuè pugnandum, & hostes (si advenserunt) generosè obturcandos; quia hoc perinde est, atque hortari ad strenuè incumbendum in adeptione victoria, & ejus obice repellendo; quod non est specificè intendere sanguinis effusionem. Latius profequitur Theophilus *dict. tom. 17. de relig. loricato, pronunc. 2.*

His suppositis ratio præfentis prohibitionis, quare videlicet clericis non liceat in bello aggressivo dimicare, provenit ex aversione, quam Ecclesia habet à sanguinis effusione, ita ut nulli Ecclesie ministro liceat humanum sanguinem fundere, ut probavi *in cap. sententiam, ne clerici vel monachi.* Unde nec arma deferre possunt, clericici arma, ubi probavi, *de vita & honestat. cleric.* Quare Ecclesia jam à primis ejus sæculis prohibuit clericis militiæ nomen dare, *can. 81. Apost. ibi: Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, qui militia vacaverit, & simul utrumque retinere voluerit, tam officium Romanum, quam functionem sacerdotalem deponitor: quæ enim Cesaris sunt, Cesaris, & quæ Dei, Deo.* Et licet Ballamon ibi referat canonem illum ad ambitum cuiusque præfecturæ secularis, eo nixus fundamento, quod vox Latina militia, æquè comprehendat dignitates Palatinas, quam Castrenses, ut constat *ex li. C. de tabulariis, l. 7. & 12. Cod. de proximis sacror. scrip. & ex Luciano in Panegyrico Calpurnii Pisonis.*

— Tamen etsi bella quæruunt,
Non perit virtus, licet exercere rogata

Munera

*Munera militiae licet & sine sanguinis haustu
Missa legitimo sub iudice bella movere.
Hinc quoque servati conjurati gloria civis,
Atque vitrices intexunt limina palma.*

Probant Bisciola lib. 11. horar. succel. cap. 3. Iure-
tus ad Symmachum, epist. 15. tamen militiam in
eo canone proprie pro armata militia, non pro
rogata accipit Theoph. Raynaud: dist. tract. de
religioso lorcato, apod. 1. Facit etiam exemplum
Gentilium, qui suos qualitercunque sacerdotes
à bellis omnino separarunt. Lipsius lib. 1. de militia
Romana, dialog. 4. Valtrinus de re militari cap. 5.
Immo jure civili Flamini Diali classem procin-
dam extra pomerium, id est exercitum armatum,
ne videre quidem fas fuit, ut refert Gellius lib. 10.
noctium cap. 15. addens idcirco Flamen rariò Con-
sulem creari, quia bella Consulibus mandabantur;
immo è bello redeuntis non aliter sacra continge-
re poterant, quam pramissa purificatione. Sene-
ca in hercule Furente, ibi:

*Manantes prius
Manus cruenta cado, & hostili expia.*

Et Virgilius lib. 2. Æneid. digressum è justo bello
Æneam, non ausum sacra contingere ante purifica-
tionem ita describit.

*Tu genitor cape sacra manu patriosq; penates;
Me bello tanto digressum, & cade recenti,
Atrectare nefas, donec me sumine vivo
Abluero.*

Quem morem Gentilium eleganter pro confirma-
tione præsentis assertionis expendit Origenes
lib. 8. contra Celsum, his verbis: *Quod utique si ju-
re id fieri apud istos vident, quomodo magis vel aliis
militantibus, & nostris hominibus, ut Dei sacerdotes,
preces, & vota subministrando pro his, hand dubiè
sunt orando potius, quam belligerando militaturi,
qui bella iusta gesserint, & rectius dominantur, ut
hostilia cuncta, & his adversantia, qui iustiores sunt,
vellant è medio? Nos verò precando, supplicando
longè magis demones omnes, qui vel prælia exerci-
tant, vel iusjurandum confundunt, vel pacem per-
turbant, dum perdimus, Regibus ipsis præsidio su-
mus, quam si bella gerere videremur. Rebus præte-
rea publicis cum ceteris unà & nos insudamus,
quia æquitate servata, cum operibus, & vota of-
ferimus, & multa meditando conscribimus, que ad
voluptatis contemptum insitunt, ut ab illis duci se
nihil homines sinant. Nos, inquam, & pro Imperatore
longè acrius bella suscipimus; & sicum eo non mili-
temus, privatim tamen interea ejus ob gratiam mi-
litie munere fungimur. Hoc est pietatis, & cultus,
eum Deum precando, & voti hunc enim exjuvamus.
Quod si velis insuper Celsus pro patria nos depugna-
re, intelligat id ipsum nos sedulo facere, non ostenta-
tionis, & gloria cupiditate ab omnibus vendicanda;
si quidem de nostra mentis recondito preces fundun-
tur, ut per sacerdotem pro patria turanda emissa.
Unde bella sacris Ecclesiæ ministris infeliciter cede-
re pluribus exemplis probat Theop. ubi supra, apod.
8. per totam. Facit ratio, quam perpendit D. Thom.
2. 2. qu. 40. art. 2. nam clerici, ceterique Ecclesiæ
ministri ratione sui status addicuntur cultui divino,
qui magnam pete animi quietem, & separationem
à tumultu: atqui bellum suapte natura est quid in-
quietum, & tumultuosissimum, ut graphicè exhibet
sanctus Chrysost. lib. 7. de sacerdote, ad finem. Ergo
bellum abhorret ab statu clericali, & clericus, qui
illi implicatur, peccat contra statum proprium.
Prosequitur alias rationes præsentis prohibitionis
Theophilus ubi supra apod. 9. per totam.*

Affine argumentum est, quod deduci potest ex
sanctitate templi Christiani, quæ tanta est, ut in
eo homicidium quantumvis justum perpetrare, vel
noxium sanguinem effundere sacrilegum sit, &
templi pollutionem inducat, etsi tale homici-
dium ex parte occisi Deo sit acceptissimum, ut
contigit in nece S. Thomæ Cantuariensis, ut pro-
bavi in cap. propofuisti, de consec. Eccles. Atqui lon-
gè intimior est nexus personæ ad sacrificium quo-
quo modo intervenientis, quàm templi; nam tem-
plum est mera circumstantia extrinseca inanimata,
nihil influens in sacrificium; persona verò est ejus
causa efficiens, vel cooperans: quare majus piacul-
um erit pollui personam cæde humana, quàm
locum. Accedit, nam si in diebus sanctitate festis
non licet bellare, etiam si bellum justum sit, ne
effusione humani sanguinis diei sanctitas quodam-
modo polluat, ut probavi in cap. 1. de treuga, &
pace, quanto magis abhorret à persona sacra quo-
cunque tempore ea effusio? Videtur enim per se
evidens intimius jungi cum ea affusionem sangui-
nis, quam ipsa causat, quàm cum tempore, quod
merè extrinsecè adjacet actioni, ut rectè perspexit
Nyssenus homilia 7. in Eccles. Igitur ea actio mul-
tò magis contaminabit personam sacram, quàm fe-
stum diem, ac proinde est à Clericis omnino evita-
nda, Quarum rationum breviculum confecit Petrus
Joannes Oliv. Ordinis Minorum, quodlibet 1.
quest. 19. Si ergo clerici sui status immemores, con-
tra tot Ecclesiæ leges militiae nomen dederint, ac
bellum gerere, seu in eo pugnare præsumperint,
variis pœnis afficiuntur. Primò lethaliter peccant,
ut probant Valentia 2. 2. disput. 3. q. 16. puncto 4.
Lælius Zecchius de Repub. Eccles. cap. 30. vers. 3.
num. 35. Joannes Capistran. in tract. de potest. Pa-
pa, part. 2. secunde partis princip. num. 196. quod
& ad quosvis clericos beneficiarios in minoribus
ordinibus constitutos extendunt Grassis de effecti-
bus cleric. num. 28. Suarez in 2. 2. disput. 13. de cha-
ritate sect. 3. num. 5. Azor tom. 3. instit. lib. 2. cap. 16.
quest. 3. Diana part. 6. tract. 4. resol. 33. Deinde ir-
regulares manent quantumvis bellum justum sit
item privilegio canonis privantur, ita ut eos per-
cutientes excommunicationem non incurrant, cap.
contingit, cap. in audientia, de sent. excom. Syl-
vester in summa, verbo Bellum 3. num. 1. Sayrus lib. 3.
thesauri, cap. 27. num. 8. & si in bello decesserint,
suffragiis Ecclesiæ non juvantur, nec oblatio pro
eis admittitur. Concil. Tribur. relatum in cap.
quicumque 23. quest. 8. ibi: *Quicumque clericus,
aut in bello, aut in rixa, aut in gentiliis ludis
mortuus fuerit, nec in oblatione, neque in oratione
pro eo postuletur, sed in manus incidat iudicis, se-
pultura tamen non privetur. Quam sepultura: con-
cessionem meritò admittit Molina tract. 2. de just.
disput. 108. sub finem; si ante obitum eos pœnitue-
rit, & piè obiisse videri possint.*

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta;
nam licet verum sit juxta proximè tradita, cleri-
cum in bello defensivo pugnantem irregularita-
tem non contrahere, tamen ultra defensionis justi-
tiam eo casu ut clericus pugnet, vel regat bel-
lum, debet intervenire necessitas, nec qualicum-
que sufficit, sed summa desideratur; quia nec in
defensivo quidem bello probandum est ultroneus,
& lubens clericorum ad bellandum occursum,
quippe abhorrens ab eorum statu, & graviter ma-
lus, nisi necessitate inevitabili excusetur, & si
etiam inevitabilis necessitas, si non superpetant alii,
qui possint, aut velint exercitum ducere, aut mi-
litaria

6:
Illu-
stra-
tur præ-
dicta
ratio.

7:
Dissol-
vitur
Dubia
Ratiò

litaria munia obire, ita ut certò, vel admodum probabiliter defutura sit iusta defensio, nisi Religiosius ad bellum defensivum regendum, aut gerendum accingatur: & extra huiusmodi necessitatem peccant lethaliter, & irregulares fiunt clerici bellicis negotiis se implicantes, quia canones, qui clericos arcent à bello, non minùs vigent hoc casu, quàm in bello aggressivo. Et ratio ducta ex natura status clericalis abhorrentis ab effusione humani sanguinis idem evincit. Quæ omnia defuerant in præsentis textus specie, cum essent alii laici, qui possent castrum defendere; unde clericus, etiam in bello defensivo pugnaret, tamen erat absque necessitate, & per consequens irregularis manebat. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis ex variis exemplis piorum virorum, qui bellis interfuerunt; nam vel referenda sunt exempla illa ad prava mores illius sæculi, vel ad necessitatem belli defensivi, aut supponenda est licentia Romani Pontificis; nam ex ejus voluntate, & dispensatione rectè possunt Prælati etiam majores Ecclesiastici bellum ducere, ac regere, ut pluribus relatis probat Theophilus *disto tract. de religio toricato, apod. 10. §. 3. Diana part. 10. tract. 2. resol. 3.*

8. Sed suprâ traditis adhuc obstat Concil. Illerdense relatum à Gratiano *in cap. de his 36. 50. dist.* ubi clericus, qui intra civitatem obfessi sanguinem hostilem fuderant, à communione per biennium arcentur, pœnitentiâ illis injunctâ. Igitur quia nec in bello defensivo licet clericis propriâ manu

pugnare. Pro cuius canonis expositione dicendum est, quod etiam in bello defensivo liceat cuicumque, etiam clericis, arma sumere, tamen si homicidium perpetretur non servato moderamine inculpate tutele, vel quia absque necessitate clericus bello se immiscuit, aut cum posset in vasorem absque cæde declinare, maluit eum confodere, irregularitatem homicida contrahit, & peccat lethaliter; quia tunc supergreditur justam defensionem, & potius intendit ultionem, quàm necessariam defensionem: de quo homicidio, non servato iusto moderamine commisso, accipiendi sunt D. Basilii *in epist. ad Amphilocho. can. 43. ibi: Qui mortis vitium dedit proximo, est homicida, sive prior percussit, sive ultus est.* Concil. Tribur. sub Formoso *can. 11. ibi: Si quis clericus, quavis nimium coactus, homicidium fecerit, sive sit presbyter sive diaconus, deponatur.* Et *cap. presentium de cleric. percussore.* Ex exemplum, quod refert Balthamon *in dist. can. 43. sancti Basilii,* de quodam Episcopo, qui depositus fuit tanquam irregularis, eo quod in bello interfecisset quendam Agarenum, qui ense ipsum appetierat. Illi enim textus procedunt juxta præsentem casum, videlicet cum homicidium ob defensionem perpetratum fuit, sed absque necessitate, nec servato moderamine inculpate tutele: & ita rectè pro eo pœnitentiâ injungitur, & irregularitas statuitur.

Hinc etiam exponendus est textus *in cap. final. de cleric. conjug. junctis per me adductis in ejus commentario.*

TITULUS XIII

De torneamentis.

CAPUT I.

Ex Concilio^a Lateran.

Felicis memoriæ Papæ^b Innocentii, & Eugeni prædecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, detestabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex^d condicto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciæ temerè congregiuntur, unde mortes hominum, & animarum pericula sæpè proveniunt, fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei postenti^c pœnitentiâ non negetur, Ecclesiasticâ tamen careat sepulturâ.

NOTÆ.

^a *Lateran.*) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 1 & reperitur textus hic *in cap. 20. Concilii Later. Generalis,* celebrati sub Alexandro III. de quo Concilio nonnulla adduxi *in cap. 27. de rescriptis.*

^b *Innocentii.*) Secundi videlicet, qui in Synodo Romana *can. 10.* prohibuit omninò torneamenta, quæ fiebant ad virium ostentationem.

^c *Eugenii.*) Tertii videlicet, qui in Concilio Rhemenfi *can. 12.* prædictam constitutionem Innocentii minùs exactè servatam restituit per hæc verba: *Temerariam similiter audaciam quorundam qui ad detestabiles nundinas, vel ferias ex condicto solent ad concertationem virium suarum convenire, unde hominum sæpè pericula proveniunt, omninò fieri interdiximus: quod si quis ibidem mortuus fuerit, viaticum ei non negetur, ecclesiasticâ tamen careat sepulturâ.* Refertur *in cap. 2. hoc tit. in 1. collect. & ab illustissimo Marique rom. 2. annual. Cist. anno 1148. cap. 4.*

^d *Condicto.*) Alii legunt *conducto*, alii *ex dicto*, ut notavit Salmutius *ad Panciroliam lib. 2. memorab. tit. 20.* Sed retinenda est vulgaris lectio, ut etiam habetur in Concilio Rhemenfi, à quo accepit Alexander III. nam *condictum*, ut Festus eodem verbo interpretatur, est *simul dictum*.